

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.gv.remissvar@regeringskansliet.se
Diarienummer U2024/02591

Yttrande - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Övergripande synpunkter

Katrineholms kommun anser att flera aspekter i utredningens förslag är positiva utifrån att fler elever bedöms kunna lyckas med sina studier än idag. Att huvudsakligen lära sig de praktiska grunderna i ett yrke i stället för en stor teoretisk andel kommer att gagna elever med svårigheter att tillgodogöra sig teoretiska ämnen. Med stor sannolikhet skulle det kunna fånga upp en stor andel av de elever som inte klarar nuvarande krav för att uppnå en examen.

Samtidigt bedömer Katrineholms kommun att det finns flera oklarheter i utredningens förslag som gör det svårt att förutse dess effekter. Exempelvis tydliggörs inte vad det nya yrkesprogrammet med sina färre antal poäng utslaget på samma antal år kommer innebära. Detta gör det svårt att bedöma vad det kommer att ge för praktiska konsekvenser för såväl anordnare som elever. Det är vidare oklart hur möjligheterna att kunna byta mellan yrkesutbildningar som omfattar 1900- och 2700/2800 poäng kommer se ut i praktiken. Därmed blir den tilltänkta vinsten med att införa ett 1900 poängsalternativ oklar. Det fastställs inte heller av utredningen vad skillnaderna i examensbehörighet kommer innebära för elevernas anställningsbarhet.

Synpunkter på utredningens förslag

5. Förslag om yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Förslaget med nya nationella yrkesprogram om 1900 gymnasiepoäng riktade till elever som saknar behörighet till nu gällande yrkesprogram om 2700/2800 gymnasiepoäng sänker tröskeln för de elever som har låga meritvärden. Det skapar en kortare och tydlig väg till arbetsmarknaden utan att kräva omfattande studier i gymnasiegemensamma ämnen. Katrineholms samlade bedömning är att det nya spåret på 1900 gymnasiepoäng kommer att gynna den grupp elever som med dagens system riskerar att falla igenom eftersom de med förslaget skulle erbjudas en snabbare väg till att etablera sig på arbetsmarknaden.

En annan positiv aspekt är att det nya nationella yrkesprogrammet bedöms kunna skapa högre grad av likvärdighet för eleverna då kvaliteten på dagens introduktionsprogram (IMY och IMA) varierar.

Enligt förslaget ska det räcka med tre godkända betyg från grundskolan oavsett ämne. Katrineholms kommun tror här att det är viktigt att det minst ställs krav på godkänt betyg i

svenska. Detta borde rimligtvis vara kunskaper som krävs för att kunna klara gymnasiestudier överhuvudtaget, även studier vid yrkesprogram.

Katrineholms kommun ser en överhängande risk att utmaningarna inom de nya yrkesprogrammen blir stora och kommer kräva både en generell pedagogisk, men också specialpedagogisk, kompetenshöjning. Detta för att ha förmåga att hantera en diversifierad elevgrupp med elever som kan ha svag motivation, problematisk studiebakgrund och som kanske också har NPF-problematik (Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) eller andra liknande funktionshinder. Om fler elever blir behöriga till yrkesprogrammen om 1900 poäng kommer det att ställa stora krav på huvudmannen att tillgodose och möta eleverna utifrån deras situation och behov.

Utredningen konstaterar att införandet av yrkesprogram om 1900 poäng kommer innebära att fler elever kommer gå en yrkesutbildning, vilket kommer medföra att huvudmannen behöver skapa fler utbildningsplatser. Om huvudmannen ska dimensionera utifrån regionens och arbetsmarknadens behov, behövs framför allt platser inom program som har kostsamma investeringskostnader. För att kunna skapa dessa platser på relativt kort tid kommer statliga finansieringsbidrag krävas.

Utredningen föreslår att det nya yrkesprogrammet ska förläggas på tre år, vilket möjliggör samläsning med elever på programmen som omfattar 2700/2800 poäng. Katrineholms kommun ser eventuellt vissa bekymmer med detta. Om eleverna ska samläsa yrkeskurser kommer de elever som går 1900 poäng att ha tomt i deras schema när de andra eleverna läser sina gymnasiegemensamma ämnen.

Antingen behöver de erbjudas mer praktik under denna tid, vilket borde bidra till bättre yrkesförberedelse än de som läser 2700/2800 poäng. Detta skulle dock ge bristande likvärdighet och möjligen upplevas som orättvist. Eller bör tiden användas till att läsa upp grundskoleämnena för att få behörighet till programmen på 2700/2800 poäng. Flera i den elevgruppen kan vara ointresserade av att göra mer än vad de absolut måste och kanske till och med främst vill bli klara med sin utbildning så fort som möjligt, till exempel på två år i stället för tre. Ytterligare oklarheter handlar om elever som läser 1900 poäng förväntas ha mindre timmar per vecka eller ha utökad praktik. De finns således flera oklarheter som skulle behöva klargöras.

En utökning av yrkesinriktad utbildning genom yrkesprogram som omfattar 1900 poäng kommer att innebära ett större behov av platser för arbetsplatsförlagt lärande. Detta kan bli en utmaning då det redan idag finns begränsningar när det gäller samarbetspartners i kommunerna.

6.2 Individuellt förberedelseprogram (IMF) ska införas

Den elevgrupp som inte lyckas få tre godkända betyg från grundskolan har troligtvis haft en mycket problematisk skolbakgrund eller är på annat sätt mycket långt från att kunna klara ett gymnasieprogram i framtiden. Vid det nya introduktionsprogrammet kommer också de elever som har rätt att läsa anpassad gymnasieskola, men som väljer att inte göra det,

hamna. Det kommer vara en grupp elever med behov av komplexa insatser vilket kommer ställa höga krav på både kompetens och resurser.

Enligt utredningen ska dessa elever ha rätt att läsa yrkesämnena. Med det förväntat tryck på yrkesutbildningsplatser som blir i och med förslag om nya nationella yrkesprogram på 1900 poäng, bedömer Katrineholms kommun att det kommer försvåra prioriteringen så att dessa elever också får plats att läsa med de andra eleverna i yrkeskurserna.

7.2 Behörighetskraven för yrkesprogram som omfattar 2 700 och 2 800 poäng ska höjas till 12 ämnen

Då många elever idag klarar yrkesprogrammen, eftersom det räcker med åtta godkända ämnen, anser Katrineholms kommun att utredningens förslag om höjda krav för yrkesprogrammen på 2700/2800 poäng är omotiverat högt ställda. Det finns elever idag som med nuvarande behörighetskrav skulle komma in på programmet och ta examen, dessa elever skulle inte ges möjligheten med de nya kraven.

Om en elev riskerar att inte nå en yrkesexamen borde det vara möjligt att styra om elevens individuella studieplan under tredje läsåret så att eleven möter kraven för yrkesprogrammen på 1900 poäng och därmed får samma behörighet som om man hade väglett eleven dit från början.

7.4 Behörighetskraven för introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas

Utredningen föreslår höjda behörighetskrav för IMV-elever, något som bedöms som positivt eftersom det skulle bidra till att fler elever slutför sina studier. De elever inom IMV som idag inte gör det skulle, enligt förslaget, kunna slutföra studierna inom yrkesprogrammen på 1900 poäng.

9. Ökade möjligheter till yrkesutbildning på entreprenad

Utredningen tar upp frågan om entreprenadavtal som en möjlig väg för att utöka möjligheterna att förlägga en del av utbildningen hos annan aktör. Detta skulle enligt Katrineholms kommun, kunna skapa ny potential för breddning, men samtidigt kvarstår det övergripande ansvaret för adekvat utbildning hos huvudmannen, vilket skulle innebära en ökad kontrollfunktion och därmed personella och administrativa kostnader.

11.1 En rätt ska införas för elever att fullfölja utbildningen på individuella program i anpassade gymnasieskolan

Katrineholms kommun ställer sig positiv till förslaget att elever på introduktionsprogrammen inom den anpassade gymnasieskolan som flyttar till en ny kommun ska ha rätt att fullfölja sin utbildning i sin nya hemkommun, för att skapa likvärdighet mellan andra utbildningar inom anpassade gymnasieskolan och gymnasieskolan.

Specifik synpunkt om studieplaner och studievägledning

Nya utbildningsvägar och mer diversifierat gymnasium ställer krav på att eleverna känner till vad som erbjuds och vad det faktiskt innebär. Katrineholms kommun bedömer att studieplanerna behöver utvecklas så att det blir tydligt vilken väg eleven ska gå. Studie- och yrkesvägledarnas roll kan därför antas bli än viktigare och behöver kunna erbjuda mer och tätare stöd än som görs idag, vilket kommer kräva resursförstärkning och nya arbetssätt.

Vidare behöver samarbete och lärande stärkas mellan programmen så att kompetens finns om hur vägarna framåt för den enskilde kan se ut. Detta för att möjliggöra för elever inom yrkesprogrammen på 1900 poäng att komma vidare till andra mer omfattande studier om förutsättningar och motivation till detta finns. Här blir studie- och yrkesvägledningens roll central i att förse eleverna med löpande information.

Beslut om yttrande har fattats på delegation av kommunstyrelsens ordförande Johan Söderberg (S).

Beslutet har fastställts digitalt i diariet och saknar därför namnunderskrift.

Stina Svenberg

Uttredare

Beslutet skickas till:

Utbildningsdepartementet

Akten